

Kehastus vokaalse traditsiooni ülekandmise kontekstis. Traditsioonilise muusika suvekool Poolas

Rytis Ambrazevičius

Traditsioonilise muusika suvekoolid toimuvad igal aastal Poola eri paikades alates 1998. aastast. Tudengid Poola ja naabermaade ülikoolidest moodustavad suurema osa kogukonnast, kes osaleb igapäevastes lauluproovides, mida juhivad õpetajad Ida-Euroopa eri maadelt. Suvekoolide programmid pöörduvad lõppkontsertidega, kus rühmad esitlevad proovide tulemusi. Formaalselt on õpitubade peamine eesmärk praktiseerida teatud vokaalseid tehnikaid ja stiile, mis sisuliselt tähendab „Teisesuse kehastamist“ (*embodying Otherness*). Samas ei ole sugugi vähem tähtis individuaalne rõõm vokaalsete oskuste laiendamisest nagu ka rahvusvahelise kogukonna loomine, kes jagab ja rikastab ühiseid ideid ja suhtumist kultuuridesse ja rahvaste suhetesse.

Selles protsessis tekivad teatud küsimused. Kuidas toimub õpilaste ja õpetajate poolt kaasa toodud „kogemuste lapiteki“ (*patchworks of experience*; Anne K. Rasmussen 2004), algsete hoiakute ja narratiivide dekonstrueerimine, rekonstrueerimine või isegi uue ühisnarratiivi konstrueerimine? See küsimus puudutab nii kultuurilist (muusikalist jm.) kui ka rahvuslikku aspekti. Millised esituse „piiratud autentsuse“ (parafraaseerides Barbara Kirshenblatt-Gimbletti) tasandid on asjakohased selleks, et saada ise poolenisti kultuurikandjaks ja selle kaudu paremini mõista „võõrast“ mõtlemisviisi? Selles uurimuses otsin vastuseid nendele küsimustele, kasutades seejuures oma individuaalseid kogemusi (tööst suvekoolide õpetajana) ja koolide teiste osalejate mõtisklusi.

Artiklis rõhutatakse „kehastuse“ (*embodiment*) olulisust ülekandmise ahelas „traditsiooniline laulja – õpetaja – õpilane“. Selle ahela esimest liiget vaadeldakse siin lühidalt; selle puhul tõstetakse esile elusat ja otsest kontakti traditsiooniliste lauljatega. Teist liiget analüüsitakse üksikasjalikult, rõhutades, et enamiku artiklis käsitletud juhtumite puhul on kehastus põhjanev aspekt nii traditsioonilise vokaalse stiili ülekandmises kui ka õpilaste isiklikus rahulolus.

Kehastus avaldub erinevates õpetamise-õppimise-esituse strateegiates. Näiline jäljendamise probleem laheneb, kui interpreteerida seda loomuliku kehastuse vaatenurgast. Mitteretoorilised (mitteverbaalsed) vahendid nagu ka teatud n.-ö. profaansed (*lay*) instruksioonid ja hermeneutilised vihjed aitavad jäljendamise julgustamisele kaasa. Tundub, et kehaliste reaktsioonide mõju (näiteks miimika, füüsilised harjutused) hääle kvaliteedile jääb tihti tähelepanuta. Looduse ja loomuliku keskkonna komponent on „keha laiendusena“ eriti tähtis vokaalse esituse puhul traditsioonilistes etnilistes agraarkultuurides.

Tegeledes proovide praktilise küljega on omaette teema ajalise protsessi organiseerimine, s.t. proovis rakendatud tegevuste astmeline ajakava. Laulmise eri elemente võidakse kehastada ja üle kanda erinevatel etappidel. Üks sellistest elementidest on laulusõnad. Need viivad erinevate väljunditeni – vähemalt hääldamiseni (juhul kui tegemist on võõra dialektiga) ning kodeeritud väärtuste mõistmiseni ja kehastamiseni. Üldiselt peaks eduka tulemuse saavutamiseks võtma aluseks nn. vookanali (*flow channel*) mudeli (vt. näide 3).

Muusika noodistused kujutavad endast tõenäoliselt üht kehastuse seisukohalt lihtsamini seletatavat küsimust. Tegelikult võib neid kasutada laulmisel teatud mustandina, kuid mingil moel varjavad need esituse olulisi omadusi ja blokeerivad kehastuse kanaleid ning sellepärast välditakse neid tavaliselt siin käsitletavat tüüpi õpitubade puhul.

Žestid on tõenäoliselt kehastuse kõige visuaalsemad ilmingud. Paljud teaduslikud artiklid ja raamatud käsitlevad žeste. Selles artiklis avaldan oma põhilised žestid, mida õpetamisel kasutan. On oluline mainida, et traditsioonilises laulmises (vähemalt Leedus ja naaberkultuurides) kasutatakse žeste ainult otsese vajaduse korral; see on oluline erinevus Euroopa akadeemilisest dirigeerimisest.

Peale üldise kehastuse probleemi eeldab laulmine rühmas teisigi tähtsaid aspekte, näiteks seda, mida võib üldistatult nimetada bioenergeetilise rühmaruumi loomiseks. Siin on lisaks muule väga oluline rühma geomeetria (lauljate omavaheline asetis).

Artikli lõpus tuuakse näide ühe laulu proovist (leedu heinategemise laul). See illustreerib praktiliste võtete loogikat, sealhulgas nende järjestust ajas ja avaldumist kehastuses.

Tõlkinud Žanna Pärtlas